

Høringsinnspill til utkast til endringer krisesenterlova

Innledning

FRI - Foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold (heretter FRI) og Pasientorganisasjonen for Kjønnsinkongruens (heretter PKI) avgir her våre innspill til høringen om forslag til endringer i krisesenterloven sendt på høring 14.6.2024. PKI mottok dessverre ikke informasjon om denne høringen fra departementet, og håper å bli inkludert blant høringsinstansene i fremtidige lignende høringer.

FRI er en nasjonal medlemsorganisasjon som har som mål et samfunn der alle åpent kan leve ut sin seksuelle orientering, kjærlighet, kjønnsidentitet og sine kjønnsuttrykk basert på likeverd og samtykke uten fare for å bli diskriminert eller trakassert.

PKI er en nasjonal pasientorganisasjon for personer som opplever kjønnsinkongruens og i har som formål å jobbe for et helhetlig, forsvarlig og tilgjengelig helsetilbud for alle som lever med kjønnsinkongruens i Norge.

Krisesentrene skal kunne brukes av alle personer som er utsatt for vold eller trusler om vold i nære relasjoner, og som har behov for rådgivning eller et midlertidig botilbud. Det innebærer at botilbudet skal kunne benyttes uavhengig av blant annet kjønn, seksuell orientering, kjønnsidentitet, og kjønnsuttrykk. Slik loven i dag er utformet er vi bekymret for at dette i dag ikke er tilfellet. De foreslåtte endringene i høringsnotatet er heller ikke tilstrekkelige.

Vi vil derfor komme med nødvendige presiseringer til arbeidet med endring av loven, slik at krisesentrene har et godt og trygt tilbud til alle. Vi vil særlig adressere behovet for endring når det gjelder transpersoner og andre som bryter med samfunnets forventninger til kjønn.

Særlig om integrert vs. kjønnsdelt tilbud

Høringsnotatet oppleves å bygge på en antagelse om at et felles tilbud vil gå utover tilbudet og sikkerheten til kvinner, selv om erfaring og forskning på integrerte krisesentre både i Norge og i andre skandinaviske land viser at det ikke er tilfellet. Vi viser eksempelvis til

Romerike Krisesenter IKS, som siden 2022 har gjennomført et forsøksprosjekt hvor tilbudet ikke har vært kjønnsdelt. De har formidlet at de har opplevd resultater gjennom perioden som går i mot tidligere oppfatninger om kjønnsdeling og trygghet. Romerike Krisesenter IKS skriver blant annet følgende i sitt svar på denne høringen:

Vi mener en lovpålagt kjønnsdeling av krisesentrene i seg selv ikke gjør tilbudet tryggere, tvert imot mener vi det representerer en falsk trygghet. Dette er både fordi voldsutøver kan ha samme kjønn som den voldsutsatte (ref. mangfoldet av voldsutsatte, se 2.2.1 over), og fordi voldsutøver kan sende inn noen andre på sine vegne.

Nova har gjort følgeforskning på forsøksprosjektet på oppdrag av Bufdir. Dette arbeid vil ikke bli publisert før fristen på denne høringen har løpt ut. Det er synd, fordi disse resultatene vil være ytterst relevante for departementets arbeid. Vi håper departementet vil se hen til dette arbeidet når det publiseres i det videre arbeidet med de foreslåtte lovendringene.

Svendebjerggaard Krisecenter i Danmark har drevet et integrert krisesenter i 36 år. Inntaket av kvinner som opplever vold har ikke gått ned i denne perioden. De har iverksatt tiltak for når overgripere prøver å få tilgang på senteret, og rapporterer om en bedre tjeneste for både menn, kvinner og at det har skapt en inkluderende tjeneste for skeive¹.

I høringsnotatet erkjennes det at tilbudet til menn er betydelig dårligere enn tilbudet til kvinner, blant annet ved at menn med barn i krisesenteret er skilt fra fellesområdene og ikke har samme mulighet til å være en del av fellesskapet.

Slik FRI og PKI ser det, er det flere gode erfaringer med integrerte tilbud, og vi ber derfor departementet vurdere dette nøye. Målet med det tilbudet en har, må være at dette faktisk er likeverdig for den delen av befolkningen med behov for det. Vi er bekymret for at kjønnsdelte tilbud slik som i dag ikke sikrer et likeverdig tilbud for alle med dette behovet.

Særlig om skeive på krisesenter

Både nasjonal² og internasjonal³ forskning viser at transpersoner opplever diskriminering, traumer relatert til sin kjønnsidentitet, og en generell følelse av usikkerhet og manglende tilhørighet i rom som burde tilby beskyttelse. Det er lite forskning gjennomført om vold i nære relasjoner i en norsk kontekst, men internasjonal forskning og statistikk⁴ viser at transkvinner er spesielt utsatt for vold knyttet til hatkriminalitet og 54% har vært utsatt for vold i nære

¹ Christoffersen og Andresen, Karina: , Presentasjon holdt på konferansen "Et krisesenter for alle?" i Lillestrøm. 05.09.24. Lenke til opptak og presentasjon:

<https://romerike-krisesenter.no/konferanse-05-09-et-krisesenter-for-alle/>

² Seksuell orientering, kjønnsmangfold og levekår. Resultater fra spørreundersøkelsen 2020.

³ "An isolated place": LGBT+ domestic abuse survivors' access to support Galop, 2023

⁴ Trans Murder Monitoring 2023 Global Update

relasjoner⁵. Den siste nasjonale levekårsundersøkelsen viser at transkvinner, transmenn og ikke-binære transpersoner er mer utsatt blant skeive for alle former for vold, blant annet mobbing, trakassering i voksen alder, trusler om vold, og er mer sannsynlig å bli utsatt for fysiske eller seksuelle overgrep⁶. Vi mangler spesifikke kvalitative oversikter, men vi opplever at det allerede eksisterer tilstrekkelig grunnlag for å hevde at dette er en stor utfordring for en allerede sårbar gruppe. I fjor fikk vi gjennom mediene kjennskap om en transmann som ble drept av samboeren sin etter en lang periode med vold. Vi frykter at en svært utsatt del av befolkningen ikke har et tilstrekkelig tilbud i dag, og er samtidig redde for at usikkerhet knyttet til om det er et tilstrekkelig tilbud for blant annet transpersoner i seg selv kan være en terskel for å oppsøke tilbudet.

Nordlandsforskning, på oppdrag fra Bufdir, kom i 2023 med rapporten “Likeverdig helsetjenester for personer med kjønnsinkongruens”. Den beskriver tydelig hvordan transpersoner og ikke-binære kan frykte å møte diskriminering og å ikke bli tatt på alvor i hjelpeapparatet, samt at personer som har normbrytende kjønnsuttrykk kan vegre seg for å kontakte krisesentre i frykt for å bli trakassert, enten av ansatte eller av andre beboere. Dette stemmer med våre erfaringer, og det må etableres løsninger for å motvirke denne frykten, og forhindre slike situasjoner. For å sikre et likeverdig tilbud her mener vi det blant annet er nødvendig at departementet krever at de ansatte ved krisesentrene har tilstrekkelig kompetanse om kjønns- og seksualitetsmangfold. Det må også være en bevissthet om hvilke rettigheter og plikter som gjelder for å ivareta denne gruppen.

Etter loven skal kommunene sørge for at krisesentertilbudet “så langt råd er” blir lagt til rette for å komme de individuelle behovene til brukerne i møte. Departementet ber særskilt om en vurdering av denne formuleringen. Vi er bekymret for at denne formuleringen gir kommunene adgang til å nedprioritere et individuelt tilrettelagt tilbud til enkelte grupper. Dette vil særlig kunne gå ut over blant annet skeive. Vi er derfor av den oppfatning at et likeverdig tilbud i større grad vil kunne sikres ved at denne formuleringen tas ut av loven.

Særlig om ikke-binære

Departementet ber om innspill til hva slags andre tiltak som kan ivareta menn og barna deres, og ikke-binære personer.

Det er en gjentagende utfordring at minoritetsgrupper blir en ettertanke når tilbud utvikles, eller at minoritetsgrupper settes opp mot hverandre. Vi undrer oss over hvilken informasjonsinnhenting som ble gjort med relevante organisasjoner under utviklingen av dette høringsnotatet. Det er avgjørende at bruker- og interesseorganisasjoner blir konsultert i slike arbeid, for å sikre en best mulig ivaretagelse av alle relevante, og da særlig de man vet står uten tilbud. Når tilbudet er kjønnsdelt, vil ikke-binære i utgangspunktet stå utenfor dette tilbudet. Vi vet også at personer som bryter med andres forventninger til kjønn i realiteten

⁵ James, Sandy E., Herman, Jody, Keisling, Mara, Mottet, Lisa, and Anafi, Ma'ayan. 2015 U.S. Transgender Survey (USTS). Inter-university Consortium for Political and Social Research [distributor], 2019-05-22. <https://doi.org/10.3886/ICPSR37229.v1>

⁶ Seksuell orientering, kjønnsmangfold og levekår. Resultater fra spørreundersøkelsen 2020.

kan oppleve å stå uten et tilbud. Mye kunne vært løst med integrerte tilbud, men det må også en særlig bevissthet blant eksempelvis ansatte for å kunne ivareta denne gruppen. Om det skal fortsette å være kjønnsdelte tilbud, så må det være opp til den enkelte å velge hvilket tilbud de ønsker å benytte seg av.

Vi vil i tillegg påpeke at transpersoner og ikke-binære også kan ha barn, noe som virker glemt i høringsnotatet.

Avslutningsvis vil vi også minne om og vise til offentlige myndigheters aktivitetsplikt slik den fremgår av likestillings- og diskrimineringsloven § 24 som uttrykkelig understreker at offentlige myndigheter skal fremme likestilling og hindre diskriminering. Dette gjelder uavhengig av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, og slik det fremgår av forarbeidene til loven omfatter dette følgelig også ikke-binære.